

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 67/2019-14

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 23. mája 2019 predbežne prerokoval ústavnú sťažnosť [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného advokátskou kanceláriou AK H. I. F., spol. s r. o., Radvanská 1, Bratislava, v mene ktorej koná konateľ a advokát JUDr. Peter Filip, vo veci namietaného porušenia jeho základných práv na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a nebyť odňatý svojmu zákonnému sudcovi podľa čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 38 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3 To 5/2018 zo 16. mája 2018 v spojení s uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 TdoVS 1/2018 z 24. septembra 2018 a takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť [REDACTED] o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 26. novembra 2018 doručená ústavná sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátskou kanceláriou AK H. I. F., spol. s r. o., Radvanská 1, Bratislava, v mene ktorej koná konateľ a advokát JUDr. Peter Filip, vo veci namietaného porušenia jeho základných práv na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a nebyť odňatý svojmu zákonnému sudcovi podľa čl. 48 ods. 1 ústavy a podľa čl. 38 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 3 To 5/2018 zo 16. mája 2018 v spojení s uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 2 TdoVS 1/2018 z 24. septembra 2018.

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že proti sťažovateľovi je na najvyššom súde vedené odvolacie konanie pod sp. zn. 3 To 5/2018 pre trestný čin podvodu podľa ustanovení § 250 ods. 1 a 5 zákona č. 140/1961 Zb. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný zákon“) spáchaný formou spolupáchateľstva podľa § 9 ods. 2 Trestného zákona. Sťažovateľ podaním z 25. apríla 2018 uplatnil v predmetnom odvolacom konaní námietku zaujatosti proti členke príslušného odvolacieho senátu. Uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 3 To 5/2018 zo 16. mája 2018 bolo o predmetnej námietke zaujatosti rozhodnuté v zmysle ustanovení § 32 ods. 3 s odkazom na § 31 ods. 1 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný poriadok“) tak, že označená členka senátu nie je vylúčená z vykonávania úkonov trestného konania v trestnej veci sťažovateľa. O sťažnosti sťažovateľa, ktorú proti uvedenému rozhodnutiu najvyššieho súdu podal, rozhodol najvyšší súd uznesením sp. zn. 2 TdoVS 1/2018 z 24. septembra 2018, ktorým sťažnosť podľa § 193 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku zamietol.

3. V ústavnej sťažnosti sťažovateľ oboznamuje ústavný súd so skutkovým stavom, ktorý bol základom pre uplatnenie námietky zaujatosti proti členke odvolacieho senátu. Uvádza, že v jeho trestnej veci sú členkami príslušného odvolacieho senátu JUDr. Gabriela Šimonová ako predsedníčka tohto senátu a ďalšími členkami sú JUDr. Alena Šišková a JUDr. Jana Serbová. Podľa jeho vyjadrenia ním namietaná členka odvolacieho senátu JUDr. Jana Serbová vydala v čase neprítomnosti predsedníčky odvolacieho senátu uznesenie o pribratí špecifikovanej znaleckej organizácie na účel skúmania zdravotného stavu sťažovateľa, keďže sťažovateľ v predmetnom konaní predložil lekárske správy osvedčujúce jeho nepriaznivý zdravotný stav, ktorý mu má znemožňovať účasť na termínoch verejného zasadnutia. Sťažovateľ označený postup členky senátu kvalifikuje ako „*zákonne nekonformný*“ a „*vyvolávajúci pochybnosti o jej nezaujatosti v predmetnej trestnej veci*“. Sťažovateľ svoje stanovisko zdôvodňuje presvedčením, že o vydaní príslušného uznesenia mohla rozhodnúť výlučne predsedníčka odvolacieho senátu; takisto tvrdí, že dotknutým uznesením pribratá znalecká organizácia nespĺňala potrebné odborné predpoklady na vypracovanie znaleckého posudku, a to s prihliadnutím na relevantné oblasti, v ktorých bolo potrebné vykonať posúdenie zdravotného stavu sťažovateľa. Sťažovateľ je ďalej presvedčený, že aj spôsob formulácie otázok, ktorý dotknutá členka senátu v uznesení o pribratí znaleckej organizácie zvolila, vypovedá o nedostatku jej nestrannosti v jeho trestnej veci.

4. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti takisto poukazuje na obsah druhostupňového uznesenia najvyššieho súdu, ktorý zamietajúc jeho sťažnosť v odôvodnení svojho rozhodnutia uviedol, že nezistil taký pomer dotknutej členky senátu, či už k prejednávanej veci alebo k zákonom vymedzeným osobám, ktorý by mohol vzbudiť pochybnosti o jej nezaujatosti, pričom zdôraznil, že predmetom námietky zaujatosti, ktorú sťažovateľ uplatnil, je v skutočnosti procesný postup sudkyne, ktorý v zmysle ustanovení § 32 ods. 6 Trestného poriadku nie je možné namietat, a nad rámec tiež poznamenal, že bol uvedený procesný postup súladný s aktuálnym rozvrhom práce, v zmysle ktorého predsedu senátu v čase jeho dovolenky zastupuje ďalší predseda toho istého senátu v poradí uvedenom v osobitnej časti rozvrhu práce. Sťažovateľ považuje uvedené odôvodnenie uznesenia najvyššieho súdu

za výsledok formalistickej aplikácie príslušných zákonných ustanovení a ako také ho hodnotí ako arbitrárne, a teda porušujúce jeho základné právo podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a jeho právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Sťažovateľ argumentáciu dopĺňa a uvádza: „*Vo vzťahu k porušeniu môjho základného práva na zákonného sudcu mám za to, že mnou podaná námietka zaujatosti ako aj následná sťažnosť bola v zmysle platného rozvrhu práce Najvyššieho súdu nesprávne zapísaná (resp. vôbec nezapísaná) do príslušného registra trestnoprávneho kolégia a súčasne o mojej sťažnosti rozhodoval senát určený v rozpore s príslušnými zákonnými ustanoveniami Trestného poriadku upravujúcimi konanie o námietke zaujatosti.*“

5. Na základe všetkých uvedených skutočností sťažovateľ žiada, aby ústavný súd v jeho veci rozhodol nálezom, ktorým by vyslovil porušenie jeho základných práv podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 48 ods. 1 ústavy a čl. 38 ods. 1 listiny a jeho práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uzneseniami najvyššieho súdu sp. zn. 3 To 5/2018 zo 16. mája 2018 a sp. zn. 2 TdoVS 1/2018 z 24. septembra 2018, uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 2 TdoVS 1/2018 z 24. septembra 2018 zrušil a vrátil mu vec na ďalšie konanie a rozhodnutie a priznal mu tiež náhradu trov právneho zastúpenia.

II.

6. Podľa čl. 124 ústavy je ústavný súd nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

7. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy rozhoduje ústavný súd o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

8. Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon. Týmto zákonom je s účinnosťou

od 1. marca 2019 zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) v čl. I § 1 až § 13 a § 16 až § 28 a § 32 až § 248 a § 250 a § 251. V zmysle § 246 ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde sa tento zákon použije aj na konania začaté do 28. februára 2019, pričom právne účinky úkonov, ktoré v konaní nastali do 28. februára 2019, zostávajú zachované.

9. Vec sťažovateľa bola pôvodne pridelená sudkyňi spravodajkyňi Marianne Mochnáčovej, ktorej funkčné obdobie sudkyne ústavného súdu uplynulo 16. februára 2019. Preto v súlade s čl. X bodom 2 písm. a) Rozvrhu práce Ústavného súdu Slovenskej republiky na obdobie od 26. apríla 2019 do 31. decembra 2019 (ďalej len „rozvrh práce“) bola vec prerozdelená sudcovi spravodajcovi Petrovi Molnárovi a v zmysle čl. II bodu 3 rozvrhu práce bola predbežne prejednaná v druhom senáte ústavného súdu v zložení Jana Laššáková (predsedníčka senátu) a sudcovia Peter Molnár a Ľuboš Szigeti.

10. Ústavný súd podľa § 56 ods. 1 zákona o ústavnom súde každý návrh na začatie konania predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon v ustanovení § 9 neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní návrhu ústavný súd zisťuje, či dôvody uvedené v ustanovení § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa ustanovenia § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže na predbežnom prerokovaní bez ústneho pojednávania uznesením odmietnuť návrh na začatie konania: a) na prerokovanie ktorého nemá ústavný súd právomoc, b) ktorý je podaný navrhovateľom bez zastúpenia podľa § 34 alebo § 35 a ústavný súd nevyhovel žiadosti navrhovateľa o ustanovenie právneho zástupcu podľa § 37, c) ktorý nemá náležitosti ustanovené zákonom, d) ktorý je neprípustný, e) ktorý je podaný zjavne neoprávnenou osobou, f) ktorý je podaný oneskorene, g) ktorý je zjavne neopodstatnený.

III.

11. Podstatou ústavnej sťažnosti sťažovateľa je ním prezentovaná nespokojnosť s nevyhovujúcim rozhodnutím konajúcich súdov o ním uplatnenej námietke zaujatosti

adresovanej proti jednej z členíek odvolacieho senátu prejednávajúceho jeho trestnú vec, a toto rozhodnutie sťažovateľ považuje za formalistické a arbitrárne.

12. Ústavný súd sa vo svojej doterajšej rozhodovacej činnosti už viackrát zaoberal sťažnosťami, v ktorých sťažovatelia namietali porušenie svojich ústavou garantovaných práv v súvislosti s rozhodovaním všeobecných súdov o námietkach zaujatosti vznesených sťažovateľmi ako účastníkmi súdneho konania proti zákonnému sudcovi, pričom jeho judikatúra v porovnateľných veciach sa ustálila na niekoľkých zásadných východiskách (sp. zn. IV. ÚS 303/2010).

13. Z čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru vyplýva právo účastníka súdneho konania na nestranný súd, ktorému zodpovedá ústavná povinnosť súdov prerokovať a rozhodnúť každú vec tak, aby voči účastníkom postupovali nezaujato a neutrálne, žiadnemu z nich nenadŕžali a objektívne posúdili všetky skutočnosti závažné pre rozhodnutie vo veci. Nestranný súd poskytuje všetkým účastníkom konania rovnaké príležitosti na uplatnenie všetkých práv, ktoré im zaručuje právny poriadok, pokiaľ má právomoc o nich rozhodnúť (obdobne pozri napr. II. ÚS 71/97, III. ÚS 24/05, IV. ÚS 38/09). Obsahom práva na prerokovanie veci pred nestranným súdom však nie je povinnosť súdu vyhovieť návrhu oprávnených osôb a vylúčiť nimi označeného sudcu z ďalšieho prerokovania a rozhodovania veci pre zaujatosť. Obsahom základného práva na prerokovanie veci nestranným súdom je len povinnosť súdu ústavne akceptovateľným spôsobom prerokovať každý návrh oprávnenej osoby na vylúčenie sudcu z ďalšieho prerokovania a rozhodnutia veci pre zaujatosť a rozhodnúť o ňom (sp. zn. I. ÚS 73/97).

14. Základné právo na prerokovanie a rozhodnutie veci nestranným súdom je v trestnom súdnom konaní garantované najmä prostredníctvom inštitútu vylúčenia sudcu z ďalšieho prejednávania a rozhodovania predmetnej veci pre zaujatosť. Z uvedeného dôvodu možno sudcu vylúčiť buď na návrh účastníka súdneho konania, alebo na základe návrhu samotného sudcu.

15. Namietané porušenie základných práv sťažovateľa z dôvodu namietanej zaujatosti členky odvolacieho súdu posúdil ústavný súd aj s ohľadom na to, či neexistuje všeobecný súd, ktorý by mohol rozhodnúť o ochrane práv sťažovateľa.

16. Ústavný súd poukazuje na princíp subsidiarity zakotvený v čl. 127 ods. 1 ústavy, podľa ktorého môže ústavný súd konať o namietanom porušení sťažovateľových práv a vecne sa zaoberať jeho ústavnou sťažnosťou, ak sa sťažovateľ nemôže domáhať ochrany svojich práv pred iným súdom prostredníctvom iných právnych prostriedkov, ktoré mu zákon na to poskytuje. Zmysel a účel uvedeného princípu subsidiarity spočíva v tom, že ochrana ústavnosti nie je a ani podľa povahy veci nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale je úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Všeobecné súdy, ktoré v trestnom konaní sú povinné vykladať a aplikovať príslušné zákony na konkrétny prípad v súlade s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 5 ústavy, sú primárne zodpovedné aj za dodržiavanie tých práv a základných slobôd, ktoré ústava alebo medzinárodná zmluva dotknutým právnickým osobám alebo fyzickým osobám zaručuje. Ústavný súd predstavuje v tejto súvislosti ultima ratio inštitucionálny mechanizmus, ktorý nasleduje až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popieranie princípu subsidiarity ochrany ústavnosti ústavným súdom podľa zásad uvedených v ustanovení § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde (obdobne pozri III. ÚS 149/04, IV. ÚS 135/05).

K namietanému porušeniu čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 ústavy, čl. 38 ods. 1 listiny a čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 3 To 5/2018 zo 16. mája 2018

17. Vychádzajúc zo svojej judikatúry uvedenej v predchádzajúcom bode tohto uznesenia, vo vzťahu k námietkam týkajúcim sa najvyššieho súdu sp. zn. 3 To 5/2018 zo 16. mája 2018, ústavný súd konštatuje existenciu procesnej prekážky brániacej prerokovaniu tejto časti ústavnej sťažnosti, ktorou je nedostatok právomoci ústavného súdu. Trestný poriadok zakotvujúci inštitút sťažnosti poskytuje priestor aj na uplatnenie námietok

týkajúcich sa pochybení konajúceho súdu potenciálne predstavujúcich zásahy do základných práv a slobôd. Rozhodovanie o tomto opravnom prostriedku patrí vždy druhostupňovému súdu. Sťažovateľ disponoval možnosťou uplatniť svoje námietky o prípadnom pochybení prvostupňového súdu prostredníctvom podanej sťažnosti, ktorú aj využil. Ochranu jeho základným právam zaručeným ústavou a listinou, ako aj právu zaručenému dohovorom bol oprávnený a zároveň povinný poskytnúť nadriadený súd. Táto skutočnosť vylučuje právomoc ústavného súdu preskúmať námietky sťažovateľa uplatnené proti označenému prvostupňovému rozhodnutiu najvyššieho súdu. Ústavný súd preto rozhodol o odmietnutí tejto časti ústavnej sťažnosti podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde primárne pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie, pričom súčasne uvádza, že ďalším relevantným dôvodom pre odmietnutie označenej časti ústavnej sťažnosti sťažovateľa je jej neprípustnosť podľa § 56 ods. 2 písm. d) zákona o ústavnom súde, a to v zmysle záverov, ktoré sú uvedené v nasledujúcich bodoch odôvodnenia tohto uznesenia.

K namietanému porušeniu čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 ústavy, čl. 38 ods. 1 listiny a čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 2 TdoVS 1/2018 z 24. septembra 2018

18. V tejto súvislosti ústavný súd pripomína, že trestné konanie je od svojho začiatku až po jeho koniec proces, v ktorom sa v rámci vykonávania jednotlivých úkonov a realizácie garancií pre ochranu práv a slobôd môžu zo strany orgánov činných v trestnom konaní a súdov naprávať, resp. korigovať aj jednotlivé pochybenia. Spravidla až po jeho skončení možno na ústavnom súde namietať pochybenia znamenajúce porušenie práv a slobôd označených v čl. 127 ods. 1 ústavy, ak tieto pochybenia neboli odstránené v priebehu samotného trestného konania. Pokiaľ by ústavný súd na túto skutočnosť neprihliadal, poprel by účel a zmysel opravných prostriedkov v trestnom konaní, ktorým je okrem iného aj náprava pochybení vo veci konajúcich orgánov verejnej moci (orgánov činných v trestnom konaní a súdov).

19. Ústavný súd poukazuje na § 368 ods. 1 Trestného poriadku, podľa ktorého možno podať dovolanie proti právoplatnému rozhodnutiu súdu, ktorým bol porušený zákon

alebo boli porušené ustanovenia o konaní, ktoré mu predchádzalo, ak je toto porušenie dôvodom dovolania podľa ustanovení § 371 Trestného poriadku. V nadväznosti na to odkazuje ústavný súd na § 368 ods. 2 písm. h) Trestného poriadku, v zmysle ktorého sa rozhodnutím podľa odseku 1 § 368 Trestného poriadku rozumie (okrem iných) aj rozhodnutie, ktorým bol zamietnutý riadny opravný prostriedok podaný proti rozhodnutiu podľa písmen a) [rozsudok a trestný rozkaz] až g), alebo rozhodnutie, ktorým odvolací súd na základe riadneho opravného prostriedku vo veci sám rozhodol. Napokon v tomto kontexte ústavný súd poukazuje aj na § 371 ods. 1 písm. e) Trestného poriadku, podľa ktorého možno dovolanie podať, ak vo veci konal alebo rozhodol orgán činný v trestnom konaní, sudca alebo prísediaci, ktorý mal byť vylúčený z vykonávania úkonov trestného konania.

20. Z ustanovení citovaných v predchádzajúcom bode odôvodnenia tohto rozhodnutia vyplýva, že skutočnosti namietané sťažovateľom (tvrdenie sťažovateľa o zaujatosti členky odvolacieho senátu) potenciálne zakladajú (poznámka: nie bez ďalšieho preukazujú) dôvod na podanie dovolania. Platná právna úprava trestného konania teda sťažovateľovi umožňuje v nasledujúcom štádiu trestného konania v rámci uplatnenia práva na obhajobu domáhať sa právne účinným spôsobom ochrany svojich označených práv, a to prostredníctvom mimoriadneho opravného prostriedku – dovolania, na základe podania ktorého je odvolací súd oprávnený a povinný preskúmať opodstatnenosť tvrdenia sťažovateľa o existencii zaujatosti označeného sudcu. S ohľadom na okolnosť prelínania sa aplikácie Trestného poriadku s aplikáciou predchádzajúceho trestnoproceného kódexu v trestnej veci sťažovateľa ústavný súd poznamenáva, že aplikovateľnosť dotknutých ustanovení Trestného poriadku o dovolaní na trestnú vec sťažovateľa vyplýva zo spoločných, prechodných a záverečných ustanovení citovaného zákona, konkrétne z § 566 ods. 3 Trestného poriadku, podľa ktorého dovolanie podľa tohto zákona možno podať len proti rozhodnutiam, ktoré nadobudli právoplatnosť po nadobudnutí účinnosti tohto zákona.

21. Vzhľadom na uvedené skutočnosti ústavný súd dospel k záveru, že sťažovateľ má v systéme trestného konania k dispozícii účinný prostriedok na dosiahnutie ochrany svojich práv v prípade uznania jeho argumentácie všeobecným súdom oprávneným konať o jeho

prípadnom dovolaní. Za týchto okolností nie je daný dôvod, aby ústavný súd vstupoval v danej fáze do prebiehajúceho trestného konania vo veci sťažovateľa a neprípustne si tak predčasne uzurpoval právomoc dovolacieho súdu.

22. Ústavný súd pripomína, že nevyužitie označenej možnosti ochrany práv sťažovateľa nemožno nahradzovať ústavnou sťažnosťou podanou ústavnému súdu, ktorý môže konať len vtedy, ak fyzická osoba alebo právnická osoba nemá inú možnosť účinnej ochrany svojich práv (čl. 127 ods. 1 ústavy).

23. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd posúdil ústavnú sťažnosť sťažovateľa v časti namietaného porušenia označených práv podľa ústavy, listiny a dohovoru uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 2 TdoVS 1/2018 z 24. septembra 2018 ako neprípustnú a ako takú ju podľa § 56 ods. 2 písm. d) zákona o ústavnom súde odmietol.

24. S ohľadom na všetky uvedené závery bolo o ústavnej sťažnosti sťažovateľa potrebné rozhodnúť tak, ako to je uvedené vo výroku tohto uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 23. mája 2019